

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSR/500/2/2012/LP

Warszawa, 15 lutego 2012 roku

**Pan
Sławomir Piechota
Przewodniczący Sejmowej
Komisji Polityki Społecznej
i Rodziny**

Szanowny Panie Przewodniczący,

powołując się na art. 10 a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o podjęcie działań zmierzających do zmiany przepisów w celu uregulowania dla dobra dzieci „adopcji ze wskazaniem”.

Potrzeba zmiany przepisów w celu uregulowania dla dobra dzieci „adopcji ze wskazaniem” wynika z następujących powodów:

- według sygnałów otrzymywanych przez moje Biuro, a także wynikających z relacji medialnych, w Polsce działa tzw. podziemie adopcyjne, funkcjonujące głównie w oparciu o Internet i nielegalnych pośredników. W wyniku działania tego podziemia dzieci są przysposabiane za odpłatnością na rzecz matki, która w postępowaniu sądowym oświadcza, że chce, by dziecko zostało przysposobione przez konkretną osobę. Przypadki takie, określane jako „adopcja ze wskazaniem” oraz prowadzący do nich sposób działania podziemia adopcyjnego (w tym płacenia za informacje o dzieciach, które mogą być przysposobione), były także omawiane podczas prac parlamentarnych nad ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887), w których aktywnie uczestniczyłem. W przypadkach takich sądy niejednokrotnie rezygnują z zasięgnięcia opinii ośrodka adopcyjno-opiekuńczego, mimo, że opinia ośrodka (lub innej specjalistycznej placówki) jest wymagana w myśl art. 586 § 4 kpc.

- fakt występowania „adopcji ze wskazaniem” jest niewątpliwy – został potwierdzony także przez Ministerstwo Sprawiedliwości np. w piśmie z dnia 11.10.2010 r. Skala tego zjawiska nie jest jednak znana. Ponieważ „adopcja ze wskazaniem” nie jest terminem prawnym i nie jest uregulowana w przepisach, brak jest powszechnych danych statystycznych o niej.

Istnieją jednak niezwykle istotne dane, które wskazują na nieprawidłowości w procesie przysposobienia. Z opinii Koalicji na Rzecz Rodzicielstwa Zastępczego sporządzonej w lutym 2010 r. dla Ministra Pracy i Polityki Społecznej wynika, że np. w 2005 r. sądy orzekły 2 466 przysposobień, z czego tylko 678 w wyniku działania ośrodków adopcyjnych. Różnica 1788, a więc 72,5 % przysposobień zostało zaaranżowanych w nieznanym sposób. Dane te są alarmujące.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje dzieciom ochronę godności, wolności i praw, które nie mogą być naruszane przez przysposobienie. Na podstawie art. 30, 31 oraz 72 ust. 1 jako organy władzy publicznej jesteśmy zobowiązani zapewnić przestrzeganie tych wartości, w tym wobec ich zagrożenia przez „adopcję ze wskazaniem” .

Ponadto, ratyfikowane przez Polskę umowy międzynarodowe będące źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej nakazują podjęcie przez władzę wykonawczą i ustawodawczą działań zapobiegawczych w celu zabezpieczenia dzieci przed zagrożeniem przez „adopcję ze wskazaniem”. Nakazy te wynikają w szczególności z:

- art. 3 Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20.11.1989 r. (Dz. U. 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.), zgodnie z którym we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych m.in. przez sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną jest najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka,
- art. 11 ust. 1 Konwencji o Prawach Dziecka, zgodnie z którym nasz kraj jako Strona tej Konwencji zobowiązał się podejmować kroki do zwalczania nielegalnego transferu dzieci oraz ich nielegalnego wywozu zagranicę,
- art. 21 Konwencji Praw Dziecka, zgodnie z którym nasz kraj jako Strona tej Konwencji zobowiązał się m.in. czuwać nad legalnym przeprowadzaniem adopcji i eliminować niestosowne korzyści finansowe w przypadku adopcji do innego kraju,

- art. 1a Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego sporządzonej w Hadze dnia 29.05.1993 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 39, poz. 448 z późniejszym sprostowaniem), zgodnie z którym celem Konwencji jest m.in. stworzenie zabezpieczeń gwarantujących, że przysposobienie międzynarodowe jest dokonywane w najlepszym interesie dziecka i z poszanowaniem jego fundamentalnych praw,
- art. 4c i 4d powołanej Konwencji o przysposobieniu międzynarodowym, który pozwala na przysposobienie międzynarodowe jedynie, gdy zgoda dziecka oraz osób, instytucji i organów, które są konieczne do przysposobienia, nie zostały uzyskane za zapłatą lub wynagrodzeniem jakiegokolwiek innego rodzaju.

Z powyższych powodów, na podstawie art. 11 ust. 1 obowiązującej ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka poddaję pod rozagę Pana Przewodniczącego możliwość zmiany art. 119¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

W związku z powyższym proponuję zmienić istniejący art. 119¹ kro poprzez dodanie § 4 w następującym brzmieniu:

„ Jeżeli jest to zgodne z dobrem dziecka, przysposobienie może nastąpić, na wniosek osoby wskazanej przez matkę lub ojca, którą może być wyłącznie krewny lub powinowaty dziecka. ”

W propozycji powyższej „adopcja ze wskazaniem” zostaje w jasny sposób określona w przepisach i reguluje zjawisko występujące w praktyce. Wskazanie przez rodzica osób przysposabiających zostaje ograniczone do krewnych i powinowatych dziecka, którzy zachowują prawo do podjęcia samodzielnej decyzji, czy chcą w takim przypadku wystąpić o przysposobienie. Osoby trzecie, nie będące krewnymi lub powinowatymi dziecka, zostają zatem jednoznacznie wykluczone z grona osób, które mogą być wskazane jako osoby przysposabiające, co będzie miało odzwierciedlenie w eliminowaniu naruszeń procesów adopcyjnych. Wskazanie osób przysposabiających może spełnić oczekiwane społeczne funkcje – daje rodzicom możliwość decydowania o przyszłości dziecka, nie pozwalając jednocześnie na doprowadzenie do przysposobienia wyłącznie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Jestem przekonany, że adopcja ze wskazaniem nie może wynikać jedynie z zawartego porozumienia pomiędzy rodzicem adopcyjnym i rodzicem biologicznym, z pominięciem ośrodków adopcyjno - opiekuńczych. Taka praktyka wynika przede

wszystkim z braku gotowości rodzin do poddania się procedurom adopcyjnym, umożliwia czerpanie korzyści finansowych rodzicom biologicznym i pośrednikom.

Proponowana zmiana przepisów w celu uregulowania dla dobra dzieci „adopcji ze wskazaniem” jest naturalnie propozycją zmiany Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego i może być dokonana w trybie jego nowelizacji. Uprzejmie proszę także o rozważenie możliwości wprowadzenia tej zmiany w inny sposób – w drodze nowelizacji Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ponieważ:

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zawiera w art. 201 pkt 8 oraz w art. 202 pkt 6 przepisy zmieniające Kodeks rodzinny i opiekuńczy i Kodeks postępowania cywilnego, które dotyczą przysposobienia. Proponowana zmiana jest spójnym uzupełnieniem tych zmian oraz realizacją wartości wyrażonych w preambule do tej Ustawy,
- proponowana zmiana jest podsumowaniem prac parlamentarnych w sprawie „adopcji ze wskazaniem”, które odbyły się w ramach przygotowania Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Sprawa ta była wówczas szczegółowo omawiana (np. na podstawie mojego pisma z dnia 16.05.2011 r. do Senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej). Uzyskała ona generalne zrozumienie i poparcie; nie został jednak uzgodniony zapis, który ją realizuje. Mam nadzieję, że obecna propozycja pozwoli na takie uzgodnienie.
- proponowana zmiana Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w przepisach zmieniających, zamieszczonych w Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest możliwa na podstawie § 83 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. Nr 100, poz. 908).

Z wyrazami szacunku
Marek